

ປຶກ
ຈົບທີ່

(ມກຣາຄມ – ມິດຸນາຍນ ແຜນ້ວັດ)

ວາරສາດວິຊາການ គືລປ່ວຕົມບຣສຣມເວັສານ

ສກាសໂຄປະໄລວຕຸນນອຣມ ມາວິຖຍາລ້ອຍຮາກງູ່ແໜ່ງປະເທດໄກທີ ດຸ່ນກາຕະຕະວັນວອດເຈົ້າໃຫ້ວ

ଶ୍ରୀପତିଙ୍ଗଭବନ

ଶ୍ରୀଶ୍ଵାମ

Journal of Isan Arts and Culture

ISSN : ୭୮୯୫-୬୮୬୯

๙๔ วัดพระศรีบูรพาธรรมาราม

ภาพประกอบ :

www.facebook.com/This.is.Sisaket

www.thaitourismthailand.org

www.wongnai.com

๖

การผสมความเชื่อทางศาสนา กับการกลยุบเป็นสินค้าของวัดในสังคมไทย : กรณีศึกษาวัดบ้านสร้างเรือง ตำบลหลงปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

The religious syncretism and commoditization of a temple in Thai society
: A case study of Wat Ban Sang Ruang, Ya Plong Subdistrict, Mueang District,
Sisaket Province

ธันยพงศ์ สารัตนา*
Thanyapong Sararat

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการผสมความเชื่อทางศาสนา (Religious Syncretism) กับการกล้ายเป็นสินค้าของวัดในสังคมไทย กรณีศึกษาวัดบ้านสร้างเรือง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาผ่านพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของวัดบ้านสร้างเรือง จนถึงกระบวนการที่วัดใช้เพื่อทำให้วัดกลายเป็นสินค้าท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับความเชื่อที่หลากหลายที่มีอยู่ภายในวัด และการเปลี่ยนแปลงของวัดบ้านสร้างเรือง รวมทั้งพุทธิกรรมและทัศนคติของผู้มาทำบุญ โดยสัมภาษณ์ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีอายุตั้งแต่ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๓ ราย แบ่งออกเป็นพระสงฆ์ ๑ รูป เจ้าหน้าที่ของวัด ๖ ราย ผู้ที่มาทำบุญ ๑๐ ราย พ่อค้าแม่ค้า ๕ ราย และคนขับรถโดยสารประจำทางจากเมืองศรีสะเกษ ถึงวัดบ้านสร้างเรือง ๑ ราย และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๔๐ ราย ผลการศึกษาพบว่า สังคมไทยเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม คือ มีวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป รวมทั้งความเชื่อทางศาสนาที่มีอย่างหลากหลายเช่นเดียวกับในจังหวัดศรีสะเกษ และนับตั้งแต่ มีการปรับปรุงและพัฒนาวัดแห่งนี้ใน พ.ศ.๒๕๒๕ วัดบ้านสร้างเรืองมีการพัฒนาจากศาสนสถาน หรือวัดทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทและความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ สำคัญของชาวพุทธในด้านต่างๆ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยในปัจจุบัน วัดแห่งนี้ได้เข้ามามีบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นต่อผู้คนในชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปผ่านการ พัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ จนกลายเป็นที่ยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไป

คำสำคัญ : วัด, วัดบ้านสร้างเรือง, การผสมความเชื่อทางศาสนา, การกล้ายเป็นสินค้า

Abstract

The objective of this article was to examine the religious syncretism and the commoditization of a temple in Thai society: A case study of Wat Ban Sang Ruang, Ya Plong Subdistrict, Mueang District, Sisaket Province. This article studied the developments and changes in various aspects of Wat Ban Sang Ruang until the process the temple uses to turn it into a tourist product. The method used was an informal interview about the various beliefs contained within the temple, the transformation of Wat Ban Sang Ruang, and the behavior and attitudes of the people who come to make merit. The study interviewed 23 involved people aged 20-70, who were divided into one monk, six temple officials, ten merit-making visitors, five merchants, and one bus driver from Sisaket to Wat Ban Sang Ruang, and 50 respondents. The results of the study revealed that Thai society was a multicultural society with different cultures and different religious beliefs as in Sisaket Province. Since the renovation and development of this temple in 1982, Wat Ban Sang Ruang has evolved from a religious place or Buddhist temple that plays an important role and the importance of performing important religious ceremonies of Buddhists in various aspects and being the anchor of the minds of the villagers in the community. At present, this temple has taken an increasing role for the people in the community and the general public through the development of the area into a tourist attraction and generates one of the important incomes of Sisaket Province and was accepted by the general public.

Keywords : Temple, Wat Ban Sang Ruang, Religious syncretism, Commoditization

การผ่านความเชื่อทางศาสนา กับการกลยุทธ์เป็นสินค้าของวัดในสังคมไทย : กรณีศึกษาวัดบ้านสร้างเรือง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

รัตนยพงศ์ สารรัตน์

บทนำ

บทความนี้เป็นความพยายามเบื้องต้นในการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีความเชื่อหลากหลาย เช่น ความเชื่อท้องถิ่น พุทธ พระมหาณ ฝี และความเชื่อในรูปแบบของ วัฒนธรรมจีน ทั้งศาสนาในศาสนาพุทธนิกายมหายาน และศาลมหายานต่างๆ ที่แตกต่างจาก ศาสนาพุทธดังเดิมในสังคมไทยที่เป็นศาสนาพุทธในนิกายเถรวาท รวมถึงความเชื่ออื่นๆ เห็นได้จาก กรณีวัดบ้านสร้างเรือง ซึ่งนำไปสู่การศึกษาถึงความเป็นมาตลอดจนพัฒนาทางศาสนา และความเชื่อที่มีอยู่หลากหลายของผู้คนที่มาสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดบ้านสร้างเรืองแห่งนี้ได้ต่อไป โดยพบว่า วัดแห่งนี้ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงอย่างมากของจังหวัดศรีสะเกษในฐานะวัด มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีความสำคัญในฐานะเป็นพิพิธภัณฑสถานประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum City Museum) (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย ๒๕๔๙: ๔๙, ศิริ ยามสุโพธิ ๒๕๔๓: ๘๘-๙๙) เห็นได้จากการถูกผลิตขึ้นผ่านทางสื่อต่างๆ ใน การแนะนำและ เชิญชวนให้ผู้บริโภคมาท่องเที่ยววัดบ้านสร้างเรือง และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ ทั้งนี้วัดบ้านสร้างเรืองถือเป็นหนึ่งในวัดใหญ่ในปัจจุบันที่ปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อที่มีความหลากหลาย ไม่ได้มีเพียงแต่พระพุทธรูปหรือพระประชานิริเวศน์ให้กราบไหว้บูชาเท่านั้น หากแต่ภายใน วัดแห่งนี้ยังมีรูปปั้นรวมถึงภาพวาดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คนกราบไหว้บูชา เช่น ຖษีตาไฟ นางกวัก ทวารบาล เหงี้เจีย พระพรหม พระอินทร์ เจ้าแม่กวนอิม เทพเจ้าไนชิงอี้ยะ พญาครุฑ เทพทันใจ จะระเบี้ยเหราเทพรักษ์ รูปหล่อพระเกจิชื่อดังจากทั่วประเทศ เป็นต้น วัดบ้านสร้างเรืองหรือ วัดพระธาตุเรืองรองนี้เกิดจากศรัทธาของสาธารณชนตั้งแต่ ๑ บาทขึ้นไป มีคนกราบไหว้บูชาและพักผ่อน เพื่อเป็นการสักการะ ใจทุกวัน องค์พระธาตุมีการวางศิลาฤกษ์ใน พ.ศ.๒๕๒๔ และเริ่มสร้างใน พ.ศ.๒๕๒๕ (ประวัติพระธาตุเรืองรอง (หลวงพ่อเจมแຈว้าอ้าว) ม.ป.ป.: ๑) มีการจัดสร้างพระพุทธรูปหลังพ่อ ร่วมกับ พระเจ้านิพพาน และรูปปั้นเชิงภูมิปัญญาและปรีศนาธรรมต่างๆ การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ ๔ แผ่น มีการจัดสร้างศาสนสถานที่ให้ทำบุญต่างๆ ในรูปทรงของบารมี ทำบุญ มีร้านจำหน่ายของที่ระลึก วัดแห่งนี้มีองค์พระธาตุสูงเด่นเท็นแต่ไกล โดยทำให้วัดบ้านสร้างเรืองแห่งนี้มีชื่อเสียงอย่างมาก และไม่ได้เป็นที่รู้จักเฉพาะในหมู่คนไทยในประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่คนต่างประเทศก็รู้จัก วัดบ้านสร้างเรืองแห่งนี้ จากการศึกษาภาคสนามพบว่ามีชาวต่างชาติเดินทางมากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นจำนวนมาก อาทิ ชาวจีน ญี่ปุ่น อินเดีย และชาติพันธุ์ เป็นต้น ยังเป็นการสร้างรายได้และทำให้

วัดพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องอีกทั้งวัดบ้านสร้างเรื่องยังมีการจัดกิจกรรมทำบุญต่างๆ และปรากฏถึง การผลิตเครื่องรางของขลังอยู่อย่างมากมายหลายรูปแบบ จากปรากฏการณ์ข้างต้นทำได้ทำให้ผู้ศึกษา มีความสนใจในรูปแบบความเชื่อและศาสนาที่กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการผสมผสานในความหลากหลาย หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการผสมผสานและการปรับเปลี่ยนดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะของอภิญญา เพื่องฟูสกุล (๒๔๔๘: ๕๕) และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๓๖) ที่กล่าวถึงการผสานทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏในประวัติศาส�폥ทุกศาสนาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมดังเดิมของห้องถีน (Syncretism) เช่น การผสมผสานในเนื้อหาสาระหรือหลักคำสอนทางศาสนา การผสมผสานในสัญลักษณ์ ที่เป็นรูปเครื่องหมายหรือในพิธีกรรม

การศึกษาเรื่องการผสานความเชื่อกับการกล้ายเป็นสินค้าท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย กรณีศึกษาวัดบ้านสร้างเรื่อง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิด เพื่อมาใช้ประกอบการศึกษาทั้งหมด ๒ แนวคิด ได้แก่' แนวคิดการผสานความเชื่อทางศาสนา (Syncretism) และแนวคิดกระบวนการกล้ายเป็นสินค้า และจากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นการผสานความเชื่อทางศาสนาภายในวัดบ้านสร้างเรื่อง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ พบร่วมกับผู้ทำการศึกษา แต่มีงานวิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาครั้งนี้ ที่เป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ๆ ศึกษาได้ เช่น งานของรัตนยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (๒๕๑๖) เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรื่อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” งานของรัตนยพงศ์ สารรัตน์ และชำนาญ โสดา (๒๕๑๖) เรื่อง “การสืบความหมายพระราตรูเรืองรองเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม” งานของรัตนยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษา ภาพเขียนผ้าพันคอภายในองค์พระราตรูเรืองรอง จังหวัดศรีสะเกษ” งานของรัตนยพงศ์ สารรัตน์ (๒๕๑๖๒) เรื่อง “พระอุโบสถโคเตียมเกวียน วัดบ้านสร้างเรื่อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ : การศึกษา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” งานของรัตนยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (๒๕๑๖๒) เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ” งานของ รัตนยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (๒๕๑๖๒,๒๕๑๖๓) เรื่อง ชุดความรู้เรื่องอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ. งานของ รัตนยพงศ์ สารรัตน์ (๒๕๑๖๓) เรื่อง “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการสร้างความรับรู้เรื่องอดีตของเมืองศรีสะเกษ” งานของ รัตนยพงศ์ สารรัตน์ (๒๕๑๖๒) เรื่อง “พระเจ้านิพพาน” และลวดลายมงคล ๑๐๘ ประการ บนฝ้าพระบาท วัดบ้านสร้างเรื่อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” งานศึกษาของวิภาทธิพย์ บุตรศรีมาศ (๒๕๑๖๑) เรื่อง ”การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา วัดพระธาตุเรืองรอง จังหวัดศรีสะเกษ” งานของอรทัย อั้ยยาพงศ์ เรื่อง “การศึกษารูปแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ พระธาตุเรืองรอง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” และงานของวุฒิชัย นาคเจียร และศิริวุฒิ วรรณทอง (๒๕๑๖๒) เรื่อง “วัดพระธาตุเรืองรองกับการเผยแพร่แนวคิดชาตินิยมในอีสานใต้ พ.ศ.๒๕๑๐ จนถึงปัจจุบัน” ซึ่งงานกลุ่มนี้ทำให้ทราบถึงบริบทพื้นฐานและความสำคัญทางวัฒนธรรม ของวัดบ้านสร้างเรื่องและองค์พระธาตุเรืองรองในฐานะทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และให้ข้อมูล พื้นฐานเกี่ยวกับโบราณวัตถุสถานที่ปรากฏภายในวัด แต่ยังไม่เห็นถึงประเด็นด้านการผสานความเชื่อ

ทางศาสนาที่ซัดเจน เป็นเพียงการศึกษาศาสนาสถานของวัดในบางประเด็ชน์เท่านั้น และงานของพิภัตทร แจ่มรุจิ (๒๕๕๗) เรื่อง “การผสมผสานความเชื่อทางศาสนา (Syncretism) กับการกลยุทธ์เป็นสินค้าของวัดในสังคมไทย : กรณีศึกษาวัดสามารถรัตนาราม ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” งานของสุทธศัน พระทุมแก้ว และคณะ (๒๕๖๑) เรื่อง “ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบธุรกิจของชุมชนสีผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ” ที่ให้ข้อมูลและแนวทางในการศึกษาในบริบทความเชื่อในห้องถินอีสาน เช่นเดียวกับงานของชาญชัย คงเพียรธรรม และคณะ (๒๕๖๒) เรื่อง “การผ่านความเชื่อทางศาสนาในวัดทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดในอำเภอเมืองอุบลราชธานี และ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ที่เน้นศึกษาประเด็นรูปเคารพแต่ยังไม่ได้ศึกษาวัดในเชิงพุทธพานิชย์ รวมถึงงานของชานนท์ ไชยทองดี (๒๕๖๑) เรื่อง “ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และเรื่องเล่าในวรรณกรรมเมืองศรีสะเกษ” งานนี้ทำให้ได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบริบทความเชื่อของชาวจังหวัดศรีสะเกษในมิติสังคมวัฒนธรรม และงานของพรศิริ วิรุณพันธ์ (๒๕๕๐) เรื่อง “การศึกษาระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำห้องถินต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” จากการนี้ทำให้ทราบถึงบริบทของวัดที่สัมพันธ์กับชุมชนในเชิงการท่องเที่ยว และเป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับความเชื่อห้องถินในบางส่วนแต่อย่างไรก็ดีงานวิจัยกลุ่มนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีที่ยากราชวิจัย โดยนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและอภิปรายผลในการศึกษาเรื่องนี้ อนึ่ง การทำความเข้าใจระบบความคิดความเชื่อทำให้เราเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรารอย่างลึกซึ้ง เพราะสังคมไทยล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากการเชื่อทางศาสนา ศาสนา ศาสนาจึงไม่ใช่สิ่งใกล้ตัว แต่กลับเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของวัดบ้านสร้างเรืองหลังจากการบูรณะปูนสังกะปี ๒๕๒๙ มาจนถึงปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษารูปแบบการผ่านความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในวัดบ้านสร้างเรือง
๓. เพื่อศึกษาระบวนการที่วัดบ้านสร้างเรืองใช้เพื่อทำให้วัดกล้ายเป็นสินค้าท่องเที่ยว

ขอบเขตของการศึกษา

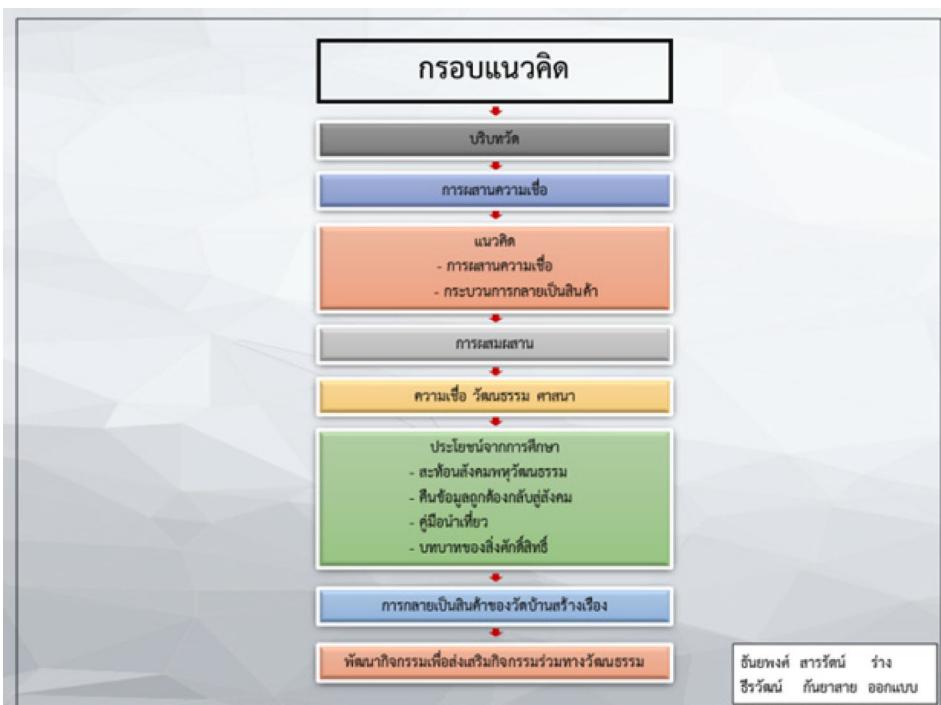
ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาและเก็บข้อมูลที่วัดบ้านสร้างเรือง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ และบริเวณโดยรอบของวัดที่มีร้านค้า ร้านอาหาร และบริการต่างๆ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากเบ็ดใหญ่ที่นำเสนอด้วยวิดีโอวัดจากเว็บไซต์ youtube และ Facebook Page ของวัด นอกจากนี้ยังสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดขึ้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาการผ่านความเชื่อทางศาสนาในวัดพระศาสนา กรณีศึกษา วัดบ้านสร้างเรือง โดยศึกษาผ่านพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของวัดบ้านสร้างเรือง นับตั้งแต่มีการปรับปรุงและพัฒนาวัดแห่งนี้ใน พ.ศ.๒๕๒๕ โดยปรากฏความเชื่อที่มีอยู่อย่างหลากหลาย

ผ่านรูปเคารพและภาพ เป็นต้น และการศึกษาถึงกระบวนการที่วัดบ้านสร้างเรื่อง ใช้เพื่อทำให้วัดกลยุทธ์เป็นสินค้าท่องเที่ยวโดยใช้แนวคิดการผสมความเชื่อทางศาสนาและกระบวนการกลยุทธ์เป็นสินค้ามาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการศึกษาและศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำมาใช้เคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น รวมทั้งสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประเมินรูปแบบพฤติกรรมทางศาสนาของผู้คนที่มาทำบุญที่วัด และสังภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน ๒๓ ราย แบ่งออกเป็นพระสงฆ์ ๑ รูป เจ้าหน้าที่ของวัด ๖ ราย ผู้ที่มาทำบุญ ๑๐ ราย พ่อค้าแม่ค้า ๕ ราย และอดีตคนขับรถโดยสารประจำทาง ๑ ราย และสังภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางศาสนาและทัศนคติของผู้ที่มาทำบุญจำนวน ๕๐ คน มีอายุตั้งแต่ ๒๐-๗๐ ปี แบ่งออกเป็นเพศชาย ๑๙ คน เพศหญิง ๓๑ คน มีการสัมภาษณ์ทั้งจากการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเก็บข้อมูลอยู่ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔ จนถึงเดือนธันวาคม ๒๕๖๔

ภาพที่ ๑ ภาพกรอบแนวคิด

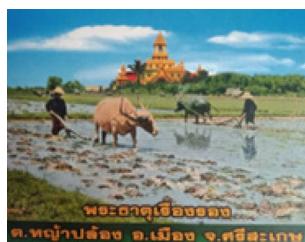
สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลพื้นฐานของวัดบ้านสร้างเรือง

วัดบ้านสร้างเรือง ตั้งอยู่ที่บ้านสร้างเรือง ตำบลหญ้าปล้อง จังหวัดศรีสะเกษ ในอดีต คือเป็นที่ของป่าช้า มีเนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่เศษ ต่อมากลวงปูรัมมาได้ขอใบอนุญาตและขอซื้อที่ดิน จากชาวบ้านและขยายออกไปอีกจนได้เนื้อที่ถึง ๖ ไร่เศษ ดังนั้นที่ก็ที่ว่า “เริ่มต้นจากไม่มีอะไรเลย มีประชาชนอยู่ประมาณ ๑๐ กว่าหลังคาเรือน ไม่มีถนน มีแต่ทางเดินเท้าหินทรายเดิน มีที่สาธารณะเป็นป่าประมาณ ๑ ไร่เศษเท่านั้น ด้วยความไม่มีมีศาลาไทยพื้นสูงเพียงเล็กๆ เข้าอยู่กลางหมู่บ้านอยู่หลังหนึ่ง หลังคามุงหลังกระเบื้องหินฯ ขึ้นนี้ได้อายุมากกว่าไม่เกิน ๓๐ คน ด้านหลังยกเป็นภูเขาสูงเพื่อเป็นที่สำหรับพระสงฆ์องค์เณรนั่งในวาระที่มีการทำบุญส่วนรวม เรียกว่า ศาลากลางบ้าน และตั้งอยู่กลางหมู่บ้านจริงๆ แต่ที่สร้างวัดอยู่นี้เป็นป่าไผ่ป่าช้าที่อยู่ติดกับหมู่บ้านทางทิศตะวันออก” (มุมหนึ่งที่พระราคุเรืองรอง ม.ป.ป.: ๔๕) วัดแห่งนี้ห่างจากตัวเมืองไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๗๗๗ สายศรีสะเกษ – ยางชุมน้อย ประมาณ ๗.๕ กิโลเมตร เป็นพระธาตุที่สร้างขึ้นโดยผู้คนประดิษฐ์ ได้แก่ ลาว ส่วย เนื้อร ส่วย มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์อย่างลงตัว องค์พระราคุ มีความสูง ๔๙ เมตร แต่ตัวพระราคุเรืองรองไม่ได้สร้างเป็นเจดีย์เหมือนพระธาตุทั่วไป แต่สร้างเป็นอาคารคอนกรีตทรงไทยประยุกต์ มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ ๓๐ เมตร สูง ๔๓.๖ เมตร มีมุขยื่นออกมาทั้ง ๔ ด้าน เรียกว่าจัตุรุ่ม เรือนยอดเป็นทรงบุษบก แบ่งออกเป็น ๖ ชั้น ชั้น ๑ ใช้สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา มีภาพประธานพื้นบ้านอีสาน เช่น เรื่องพาแดงนาไอ่ สังข์ศิลป์ชัย นางพมหอม ชูลุนงยั้ว การเกิด ยึดสิบสองคงสิบสี่ วัดโดย นายดันตรชัย สุวรรณพรหม จิตกรและข้าราชการครูในจังหวัดศรีสะเกษ ชั้นที่ ๒-๓ เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแบบสี่เหลี่ยมไทย มีภาพจิตรกรรมฝาผนังล้ำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ และของดีประจำจังหวัด พร้อมคำบรรยายใต้ภาพ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้โบราณ เช่น หวดนั่งข้าว กระบอกจุดไฟ และภาชนะต่างๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ๒๕๔๕: ๗) ชั้นที่ ๔ เป็นที่ประดิษฐ์ฐานพระพุทธชูป้าคัญ ชั้นที่ ๕ ใช้สำหรับการทำสมาธิ และชั้นที่ ๖ เป็นที่ประดิษฐ์ฐานพระบรมสารีริกธาตุ เป็นพระเกศาธาตุของพระอรหันต์ที่หลวงปูรัมมา พิทักษษา ได้รับมาจากสมเด็จพระสังฆราช วัดเชียงแก้ว ประเทศศรีลังกา และเป็นที่ซ่อมทัศนียภาพของพื้นที่โดยรอบ (สภาพัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ๒๕๔๘: ๘-๙)

กล่าวได้ว่า ภายในวัดแห่งนี้มีสถานที่สำคัญที่สุดคือ พระราคุเรืองรอง ถูกสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่ประดิษฐ์ฐานสิ่งที่ชาวพุทธถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระบรมสารีริกธาตุ (กระดูกของพระพุทธเจ้า) หรือพระเกศาธาตุของพระอรหันต์สาวก เป็นที่บูชากราบไหว้สักการะ ยึดเหนี่ยวทางใจของชาวพุทธต่อๆ ไป ที่เก็บไว้ในโถบรรณาถทุกชนิดท่าที่นำมาได้ เป็นที่ศึกษาด้านคัวหาทางวัฒนธรรมประเพณี ของชาวอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “อีสานใต้” เป็นสถานที่ประชุมทั้งชาววัด ชาวบ้าน ทั้งราชการ และสาธารณชน เป็นสถานที่ศึกษาอบรมมรรคvinัยแก่ชาวพุทธทั่วไป โดยเริ่มก่อสร้างใน พ.ศ.๒๕๑๐ ผังลูกนิมิตใน พ.ศ.๒๕๒๐ วางศิลาฤกษ์ของค์พระราคุใน พ.ศ.๒๕๒๔ และเริ่มสร้างใน พ.ศ.๒๕๒๕ แล้วเสร็จใน พ.ศ.๒๕๓๘ โดยสร้าง ๑ ปี หยุดไป ๒ ปี สร้างไป ๒ ปี หยุด ๑ ปี โดยเริ่มสร้าง

โดยความศรัทธาของประชาชนในการบริจาคตั้งแต่ ๑ บาทขึ้นไป และได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าฯ จีโรจน์ โชคพันธุ์ ในการช่วยเหลือด้วย (หนึ่งในร้อยจากใจ ม.ป.ป.: ๕) สาเหตุมาสร้างที่จังหวัดศรีสะเกษจากทัศนะของหลวงปู่รัมมา พิทักษ์ คือ “เนื่องจากชาวพุทธในถิ่นอีสานใต้ส่วนมาก มีฐานะค่อนข้างยากจน บางคนเดินทางไปบ่มลักษณะปูชนียสถาน เช่น พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ก็ห่างไกลถึง ๔๐๐ กว่า กิโลเมตร ไปที่พระปูชนีย์ก็ใกล้จากที่นี่ถึงเกือบ ๕๐๐ กิโลเมตร ไปที่พระพุทธบาทสรรษรุ่งกีกลถึง ๕๐๐ กว่ากิโลเมตร ถ้าไปบ่มลักษณะพระธาตุดอยสุเทพที่เชียงใหม่ ก็ยังไกลออกไบอีกประมาณ ๑ พัน กิโลเมตรเศษ คิดแล้วคิดอีกที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากทุนทรัพย์ไม่เพียงพอที่จะเดินทางไป ด้วยไปหลายชั่วโมงแล้วก็ไม่มีโอกาส ฉะนั้นจึงได้ตัดสินใจสร้างขึ้นที่อีสานใต้ คือที่จังหวัดศรีสะเกษแห่งนี้ และที่สำคัญอีกอันหนึ่งก็คือ ณ บ้านสร้างเรื่อง แห่งนี้ เป็นบ้านเกิด เมืองนอนของผู้ริเริ่มสร้างพระธาตุองค์นี้ คือ พระครุวิบูลธรรมภาน หรือ “หลวงปู่รัมมา” (นีคือพระธาตุเรื่องรอง สร้างโดยศรัทธาของประชาชนตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไป ม.ป.ป.: ๒) และโบสถ์เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปทรงใน พ.ศ.๒๕๔๐ ตำแหน่งที่ตั้งของวัดบ้านสร้างเรื่องอยู่ในตำแหน่งที่เชื่อกันว่า เป็นบริเวณ “ช่วงจุ้ยมงคล” (มีลักษณะเป็นรูปร่างเป็นถุงเงินถุงทอง) เดิมที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักว่าวัดด้วยแต่เนื้อญี่ที่ได้มีความสำคัญอย่างไร แต่เมื่อมอดูท่านหนึ่งเคยดูไว้ว่าวัดแห่งนี้ส่วนใหญ่คุณไม่ค่อยรู้จักแต่มีของดี ต่อมามาได้มีพระหนัมรูปหนึ่งมาบวชที่วัดแห่งนี้ ทำให้ปารามาไว้ว่าจะพัฒนาวัดอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของท่านให้เจริญและเป็นที่รักของคนทั่วไป เพื่อเผยแพร่และสืบทอดพระศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นคือ พระครุวิบูลธรรมภาน (หลวงปู่รัมมา พิทักษ์) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน (หลวงปู่รัมมา พิทักษ์, ๒๕๖๕: สัมภาษณ์)

ภาพที่ ๒

ภาพองค์พระธาตุเรืองรอง

ภาพที่ ๓

ภาพหลวงปู่รัมมา พิทักษ์

๒. วัดบ้านสร้างเรื่องกับการพسانความเชื่อทางศาสนาและการกล่าวเป็นสินค้าท่องเที่ยว

๒.๑ การพسانความเชื่อทางศาสนา

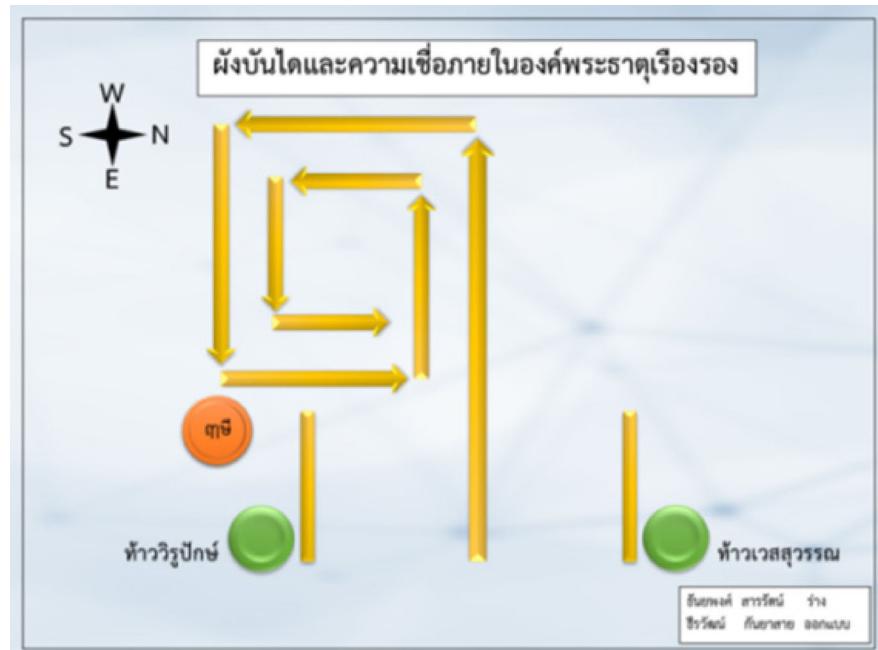
ภายในวัดบ้านสร้างเรื่องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มากมาย และเป็นความเชื่อที่หลากหลายแตกต่างกันไปทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจ รวบรวม และได้แบ่งประเภทของศาสนวัตถุสถานที่สัมพันธ์กับรูปแบบความเชื่อที่มีอยู่ในวัดบ้านสร้างเรื่องตามหลักความเชื่อทางศาสนาต่างๆ โดยสังเขปดังนี้

ตารางที่ ๑ ตารางศาสตร์ถอดสถานที่ปัจงบอกถึงการผสานความเชื่อทางศาสนาภายใต้บ้านสร้างเรื่อง

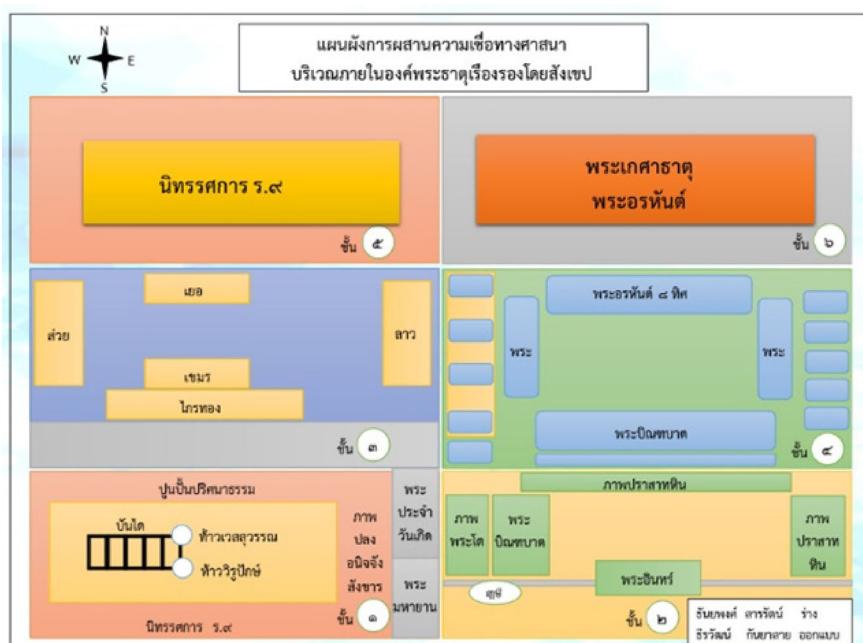
ศาสนาพุทธนิกาย เดร瓦ท	ศาสนาพุทธนิกาย มหาayan	ศาสนาพราหมณ์	ความเชื่อแบบ วิญญาณนิยม/คติ/ ความเชื่ออื่นๆ/ วัฒนธรรมพื้นบ้าน/ ความเชื่อท้องถิ่น
๑.หลวงพ่อร่มเย็น	๑.พระปางスマารี มหาayan	๑.พระพรหม	๑.คชสีห์ถือดอก ลำดาวน
๒.พระพุทธชินราช จำลอง	๒.เจ้าแม่กวนอิม	๒.พระอินทร์	๒.นาคยูงรำแพน
๓.พระปางแสดงธรรม ๔ ทิศ บริเวณสะพาน บันไดพญานาค	๓.พญาเหงงเจีย เทพเจ้าชาเวจีนถือ กระ邦งงูสิรั่ง	๓.ภาพพระนารายณ์ ทรงพญาอนันตนาค ราช	๓.ม้านิลมังกร
๔.รูปปั้นหุ่นขี้ผึ้ง อดีตหลวงพ่อ	๔.ภาพไฉชิงเอี้ย	๔.หน้าบันพระ นารายณ์ทรงครุฑ	๔.ม้ายนิคอน
๕.รูปปั้นเจ้าชายสิทธัต ถะเต็จจากผ่านวช	๕.พระอรหันต์ ๘ ทิศ	๕.ภาพพระพิฆเนศ	๕.วิถีการทำข้าว
๖.พระสุรัส	๖.ภาพพระกษิติครรภ โพธิ์สัตว์	๖.หน้ากาล	๖.พ่อแม่รักลูก
๗.สมเด็จโต	๗.ภาพกวนอู	๗.พระศิริว	๗.พ่อแม่บุญญา
๘.นักบัวแพชิญ อสรพิษ	๘.ภาพยก ลอก ชิ่ว	๘.ภาพศิวลีคง	๘.การอยู่ไฟ
๙.พระปางสมาธิหน้า วัด	๙.ภาพพระยูไล	๙.ภาพปราสาทสระ กำแพงใหญ่	๙.สัตว์นรก
๑๐.ภาพเวสสันดร ชาดก	๑๐.ภาพเง็กเชียน ช่องเต้	๑๐.ภาพปราสาทสระ กำแพงน้อย	๑๐.หงส์ไก'
๑๑.หลวงพ่อสมใจนึก	๑๑.ภาพองค์ลือเจ้าชีวะ	๑๑.ภาพปราสาท ปรางค์กู่	๑๑.คนโบราณอาบน้ำ

๑๒.พระพุทธกรรูปนัย (จำลอง) และองค์ใหญ่ กำลังสร้าง (พระพุทธ เรืองรอง/หลวงพ่อ พุทธกรรูปนัย)	๑๒.ภาพเทเพเจ้าให้ ส่วยเอี้ยะ	๑๒.ภาพปราสาทหาม จาน	๑๒.สุนัขรักลูก
๑๓.พระแก้วมรกต	๑๓.ภาพพระถังชาจั่ง	๑๓.ภาพปราสาท พนมรุ่ง	๑๓.ปลาช่อนรักลูก
๑๔.ศาลาพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์	๑๔.ภาพพระบําปม ปานโนธิสัตว์	๑๔.ภาพปราสาท เมืองต่า	๑๔.แม่ป้อนข้าวลูก
๑๕.ภาพสังเวชนีย สถาน	๑๕.ภาพพระศานติ เทวะ	๑๕.พระแม่คงคา	๑๕.กุมาทรงสิงห์
๑๖.พระสังฆ์อีโบตร	๑๖.ภาพพระรัชปราณี โพธิสัตว์	๑๖.มนสาเทวี	๑๖.แม่นางกวัก
๑๗.พระเกศาราดุพระ อรหันต์	๑๗.ภาพพระนางตารา	๑๗.เหวชระ	๑๗.วีรบุรุษ วีรสตรี พระสุริโยทัย พระ นเรศวร พระสุพรรณ กัลยา พระเจ้าตากสิน
๑๘.หลวงปู่ทวดวัด ช้างให้	๑๘.ภาพพระภัทรปาล โพธิสัตว์	๑๘.ภาพปราสาทวัดภู	๑๘.ภาพแม่พระธรณี
๑๙.หลวงพ่ออิสโตร	๑๙.ภาพพระไภษฐย คุรุ	๑๙.โคนนทิ	๑๙.ภาพแม่โพสพ
๒๐.รูปหล่อแม่ชีพ นมมือ	๒๐.ภาพพระมหาสุด มประปติโพธิสัตว์	๒๐.ภาพพระพิฆเนศ ปางนอนเสวยสุข	๒๐.ภาพพระมหา กษัตริย์ราชวงศ์จักรี
๒๑.พระเจ้านิพพาน	๒๑.ภาพพระศรีอริย เมตไตรย	๒๑.ภาพพระพิฆเนศ ปางปฏิหาริย์ ๑๐๘ กร	๒๑.ภาพปูนปั้นบริศนา ธรรม
๒๒.พระเครื่องใน พิพิธภัณฑ์ขัน ๓	๒๒.ภาพพระไวโภจน พุทธเจ้า	๒๒.ภาพพระราหู	๒๒.พญาဏคทาง เข้าวัด
๒๓.ภาพพุทธประวัติ	๒๓.ภาพพระอมิตา ภพุทธเจ้า	๒๓.ภาพพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ	๒๓.ภาพปูนปั้นแสดง ความมกตัญญูต่อ บุพการี

๒๔. หมู่บ้านโภมาศ ภัจจ์	๒๔. ภาพตัววัวหมิง เหอช้าง	๒๔. ภาพนครวัด	๒๔. ภาพตามจะ
๒๕. พระอุปคุต	๒๕. ภาพพระอาบน้ำที่ มหาสาวก	๒๕. ภาพพระนารายณ์ ที่นกรวัด	๒๕. พ่อปู่บรมครุฑายี
๒๖. พระบทม์	๒๖. ภาพกวนอิมพัน มือ	๒๖. พระแม่รรณี	๒๖. สตรีชาววัง
๒๗. พระประจำวันเกิด ทั้ง ๙ ปาง	๒๗. ภาพเจี้ยตั้งอ่อง	๒๗. พระกฤษณะ	๒๗. ภาพเจ้าคำผง
๒๘. รอยพระพุทธบาท	๒๘. ภาพพระมัญชุศรี มหาโพธิสัต্তว์	๒๘. พระแม่กาลี	๒๘. พระเจ้า荷รา เทพรักษ์
๒๙. หลวงพ่อดำเนินลัน ทา (จำลอง)	๒๙. ภาพพระสมันต ภัทรมหาโพธิสัต্তว์	๒๙. พระแม่ทุรคา	๒๙. ความเชื่อเรื่องการ ผูกกระดึงทำบุญ
๓๐. พระพุทธจอม เมือง	๓๐. ภาพโพธิ์เขียน	๓๐. พระแม่สรัสวดี	๓๐. ปูนปั้นไกรทอง
๓๑. พระพุทธเมตตา (จำลอง)	๓๑. ภาพเจ้าแม่ทับทิม	๓๑. พระตรีมูรติ	๓๑. ปูนปั้นครอบครัว คงคง
๓๒. พระสังกัจจายน์	๓๒. ภาพกวนอิมปาง อุ่มนบุตร	๓๒. พระลักษณ์	๓๒. รูปปั้นคนหน้าหมา หนาน้ำคน คนหน้า ควาย ควายหน้าคน อี แร้งกินหมาเน่า
๓๓. หลวงปู่มุ (วัด ปราสาทเยอเหนือ)	๓๓. ภาพกวนอิมพัน มือ	๓๓. พระอีศาน	๓๓. ปูนปั้นกษอก
๓๔. ภาพพระเจ้าให้ญี่ อินแปลง	๓๔. ภาพพระพุทธเจ้า องค์ปฐม	๓๔. ท้าวหัตถธัช	๓๔. ปูนปั้นครุสอน ศิษย์
๓๕. พระแก้วมรกต	๓๕. ภาพถังไฟจง ช่องเต้	๓๕. พระกุเวร	๓๕. ปูนปั้นขี้ช้างจับ ตีกแต่น
๓๖. ภาพพระแก้ว บุษราคัม	๓๖. ภาพจิ่นซีอ่องเต้	๓๖. พระขันธกุมา	๓๖. ปูนปั้นหัวล้าน ได้หวี
๓๗. ภาพพระแก้ว โภเมน	๓๗. ภาพแข็งจือ	๓๗. ยักษ์ทวารบาล ท้า วิรุฬปักษ์ ท้าววิรุฤก	๓๗. ปูนปั้นกึ่งกำได้ ทอง

ภาพที่ ๔ ภาพแผนผังบันไดและความเชื่อภัยในองค์พระธาตุเรืองรอง

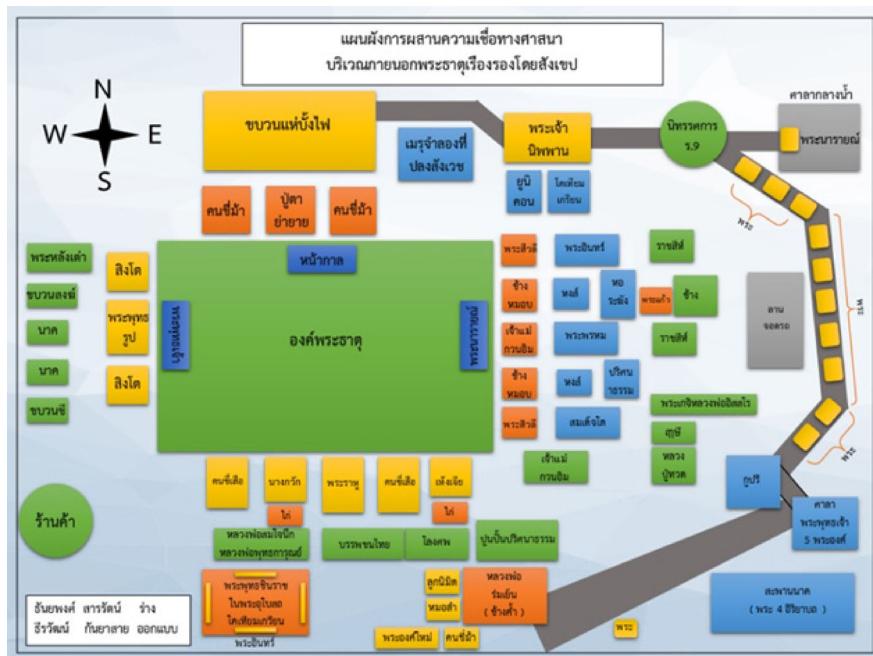

ภาพที่ ๕ ภาพแผนผังการพسانความเชื่อทางศาสนาบริเวณภายในองค์พระธาตุเรืองรองโดยสังเขป

ภาคที่ ๖

ภาพตัวอย่างนานาศาสสนวัตถุสถานภายในวัดบ้านสร้างเรือง

ภาพที่ ๗ ภาพแผนผังการผสานความเชื่อทางศาสนาบริเวณภายนอกองค์พระธาตุเรืองรองโดยสังเขป

จากรายการข้างต้นที่กล่าวมานั้น สามารถวิเคราะห์ถึงความเหมือนและความแตกต่างกันคือ ความเหมือนพบว่า เป็นความเชื่อทางใจที่ช่วยบรรเทาทุกข์ให้ผู้คนดูดียิ่งกัน แต่ความแตกต่างจะเห็นได้ชัดคือ ทำให้เห็นว่าวัดบ้านสร้างเรื่องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากมาย ทั้งในแบบพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ (อินดู) เช่น พระกุเวร ท้าวครุฑ ที่เป็นจตุโลกบาล ที่มีในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเกิดก่อนพระพุทธศาสนาเป็นพันๆ ปี รวมทั้งความเชื่อแบบเจ้าต่างๆ และความเชื่อในแบบ

ดั้งเดิมแบบบวญญาณนิยม (Animism) ความเชื่ออื่นๆ ผ่านหุ่นจำลองเชิงคติสอนใจขนาดเท่าคน หรือสัตว์จริง ก็มีให้เห็นเข่นเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่า วัดบ้านสร้างเรื่องเป็นศูนย์รวมความเชื่อรูปแบบต่างๆ ไว้ด้วยกัน ทำให้สังคมเป็นไปในรูปแบบสังคมแบบพหุวัฒนธรรม และประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พุทธศาสนา มีความเชื่อในรูปแบบพหุวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานเดิม จึงไม่ยากมากนักที่เมื่อ วัดบ้านสร้างเรื่องได้พัฒนาจนวัดมีความเชื่อที่หลากหลายและประชาชนจึงเกิดความสนใจ และยอมรับที่จะมาทำบุญที่วัดบ้านสร้างเรื่องแห่งนี้ เนื่องได้จากผู้ที่มาทำบุญนั้น นอกจาก ไหว้พระประธาน พระเกศาธาตุ หรือหลวงพ่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์วัดและ ประดิษฐ์ฐานปฏิมากรรมพระสงฆ์ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับวัดเลย แต่มีเชื่อเสียงที่เป็นที่รู้จักกันดี ทั้งในสมัยพุทธกาล เช่น พระสิริชี ซึ่งคุณต้องการบูชาพระสิริ ที่ถือเป็นพระอวิริยองค์ที่ได้รับการยกย่อง จากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้เลิศในด้านมีลักษณะ เพราะต้องการความร่าเริง มีโขค มีลาก ต้องการความ แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงอยู่เงินเป็นสุข และผู้คนให้ “หลวงปู่วดเหี้ยบหน้าที่เหลี้ด” หรือ “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)” เช่นเดียวกับรูปภาพของบุคคลที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ชาติ และประวัติศาสตร์ชาติที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น เช่น พระสุพรรณภัตยา พระนเรศวร พระเจ้าตากสิน สุริโยทัย ท้าวคำมง และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ตากะจะ) มีทั้งที่เป็นชาวสลาฟและเป็นพระสงฆ์ (หลวงปู่มุน หลวงปู่เครื่อง หลวงปู่เกลี้ยง) ท่านเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างคุณปการให้แก่จังหวัดศรีสะเกษ อย่างหาประมาณไม่ได้ แต่ยังเคราะห์นับถือพระนราภัย พระพรหม ที่เป็นเทพในศาสนาพราหมณ์ (อินду) ด้วย บ่งบอกถึงร่องรอยของอารยธรรมเขมรที่เคยรุ่งเรืองແນบนี้ มีอยู่หลายองค์ คนทั่วไปเชื่อกันว่า พระพรหมคือผู้สร้างโลก เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตให้แก่มนุษย์จนเกิดมีคำว่า “พระมลิขิต” ขึ้นมา หลายคนอยากรู้ด้วยตนเองว่า “พระมลิขิต” คืออะไร จึงนำเรื่องราวของพระพรหมมาเล่าต่อกัน หรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับการทำความดีด้วย เพื่อขอให้พระพรหมไม่ชอบคนที่ทำความเดือดร้อนให้กับคนอื่น (นัยนา ๔๗๕๒: สัมภาษณ์)

แม้แต่ความเชื่อในแบบบวญญาณนิยม เช่น ปุตตายาทาย จระเข้หราบทารักษ์(สัตว์ในป่าที่มีพานต์ คล้ายพญา แต่มีขา 4 ขา ส่วนพญาคามีมีขา อ่านว่า เဟ-รา) และไกรทอง ที่อำนาจใหญ่โฉค เรื่องความมั่นคงและการค้า รวมถึงเทพทวารบาล พ่อปุ่มครุฑากษิ และพญาคราช ซึ่งเป็นรูปปั้น ทางประตูเข้าวัดและบ้านใดนาคที่ถือลูกแก้ว จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของวัดพบว่า “พญาคานี้ จัดสร้างตามตำนานและนิยมฝังของเจ้าอาวาสประมาณปลาย พ.ศ.๒๕๔๔ มีความเชื่อว่า มหาอพ กับพญาคานแล้วจะได้ทุกอย่างตามใจคิด เพราะดวงแก้วที่ท่านถืออยู่นี้ คือ ดวงแก้วสารพัดนึก ขอสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้นทุกประการ ผู้คนก็จะมาต่อเ并不是很เชื่อถือ แต่เชื่อว่าดวงแก้วพร้อมกล่าวคำอธิษฐานไปด้วย พร้อมนำเงินไส้โลหะบริจาคเพื่อถวายเป็นปัจจัย และถึงแม้ว่าวัดบ้านสร้างเรื่องเป็นวัดที่อยู่ในคติ พุทธศาสนาในกิจกรรมทางศาสนา แต่ก็ยังมีความเชื่อในรูปแบบจีนในพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอยู่ด้วย เช่น องค์พระพุทธเจ้า เจ้าแม่กวนอิม พญาแห้ง เจียงนุ่งผ้า索ร่ ที่ถือเป็นลิ่งที่กล่าวเป็นเทพเจ้า (จัลสครี จิรภัส ๒๕๔๗: ๕๑) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้วัดบ้านสร้างเรื่องเป็นอีกวัดหนึ่งในปัจจุบันที่รับเอาความเชื่ออื่นๆ ที่นักหนែนนำไปจากพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในวัดผ่านรูปเคารพและภาพเขียน โดยมีแนวคิดจากเจ้าอาวาส หรือพระครูวิบูลธรรมภาน (หลวงปู่อัจฉริยา พิทักษ์) ที่ว่า “บุชาและให้ความสำคัญกับพระพุทธเจ้า

มากกว่าสิ่งอื่น และไม่มีการประกอบพิธีกรรมจากศาสนาอื่นในวัดแห่งนี้ แต่มีการดึงเอาเทพเจ้าเข้ามาในวัด เพราะเป็นกุศลburyหนึ่งที่ใช้เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาทำบุญที่วัดและใกล้ชิดกับพุทธศาสนามากขึ้น” (หลวงปู่รัมมา พิทักษ์ชา ๒๕๖๔ สัมภาษณ์) อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาและปรับปรุงวัดจนมีชื่อเสียงผ่านการเผยแพร่ความเชื่อทางศาสนาของศาสนาพุทธ พระมหาณ (อินดู) และวัฒนธรรมนิยมเข้าด้วยกัน เพื่อดึงดูดให้ประชาชนมาทำบุญที่วัดบ้านสร้างเรื่องแห่งนี้ รวมทั้งการเปิดตลาดและมีสินค้าต่างๆ มากมาย ทั้งวัตถุมงคลที่มีชื่อเสียง เช่น เหรียญรูปหลวงพ่อเมร์เย็น เหรียญองค์พระราตรีองรอง เจ้าแม่กวนอิม และพระพุทธเจ้ามหายานโลหะพิงค์โกลด์ พระพรหมเนื้อทองเหลืองชุบ 3K บาท เหรียญบั้มรูปสูปประดิษฐานพระเกศราตรี เป็นต้น และสินค้าอื่นๆ อีกมากมายที่สร้างความพึงพอใจและยิ่งทำให้วัดบ้านสร้างเรื่องแห่งนี้เปรียบเสมือนแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้มาเยือน และวัดมีส่วนทำให้คนไทยมีความเชื่อที่หลากหลายอกริปจากศาสนาพุทธ (เคร瓦ท) มากขึ้นด้วย

๒.๒ การกล่าวเป็นสิ่นค้าท่องเที่ยว

การสร้างมูลค่าและความหมายของวัดบ้านสร้างเรื่องมีการสร้างผ่านสื่อต่างๆ ภายใต้วัดมากmanyเริ่มจากการสร้างความหมายให้กับสินค้าต่างๆ ของวัตถุมงคล และสถานที่ที่กระทำผ่านทางขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ทั้งรูปเคารพ ประติมากรรม ทั้งจากการพุดคุยกับคุณอารี มณฑีรทอง อดีตผู้ขับรถโดยสารประจำทางจากตัวเมืองศรีสะเกษมาที่วัดบ้านสร้างเรื่อง โดยคุณลงเป็นคนท้องถิ่นและเห็นพัฒนาการของวัดมาตั้งแต่ยังไม่มีชื่อเสียงมากเท่าทุกวันนี้ ซึ่งคุณลงเล่าไว้ “ลุงขับรถมาตั้งแต่เมืองเรียนตอนที่วัดยังไม่เต็บเท่านี้ เพราะถนนนี้เป็นป่าห้าเก่า แต่พอเมืองรูปเจ้าแม่กวนอิมรูปหล่อพระพรหม และเจ้าอาวาลให้บั้มรูปทางความเชื่อต่างๆ มากมาย คนจึงเริ่มมาเที่ยว มาถ่ายรูป นาบูชาเครื่องรางของขลังมากขึ้น” (อารี มณฑีรทอง ๒๕๖๔: สัมภาษณ์) รวมถึงมีการปลูกเส琬วัลสารหรือสารที่ใช้ในการผลิตที่เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยเพิ่มมูลค่าและความขลังให้กับวัตถุมงคล รวมทั้งการเน้นการสร้างความหมายให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดให้เป็นสิ่งที่ “ใหญ่ที่สุดในโลก” และ “ช่วยให้มีความมั่งคั่งร่ำรวย” เช่น บานตันนำนต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก น้ำพระพุทธมนต์ที่เย็นที่สุดในโลก ฉ้องที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีการให้คุณค่าว่า นาทีเดียวไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ครบ คุ้มค่า ใหญ่ที่สุด ซึ่งเป็นความหมายโดยทั่วไปที่ตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจและในด้านอื่นๆ ของประชาชนทั้งคนไทย จีน และอื่นๆ ด้วยแนวความคิดที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังถูกรสร้างให้ใหญ่มากเพียงใดยิ่งจะได้บุญมากเท่านั้น และยิ่งทำบุญมากหรือครบมากเพียงใดก็จะได้ตามสิ่งที่บรรณาธุกประการเร็วมากขึ้นเท่านั้น

หรือแม้แต่เจ้าแม่กวนอิมปางประทานบุตรก็เป็นเรื่องความมั่งคั่งต่อเนื่องในเรื่องของครอบครัว ปัดเปาทุกภัย สร้างความหมายใหม่ผ่านการอธิบายการสร้างตำนาน มีการจัดทำป้ายบอกในจุดสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นๆ ช่วยอะไรได้ให้กับคนที่ไม่รู้ความหมายของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เกิดความศรัทธา ซึ่งบางคนตั้งใจมาไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพียงสิ่งเดียว แต่เมื่อมาแล้วพบว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ อีกมากที่ควรแก่การสักการบูชาจากป้ายบอกให้คุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น เช่น การจับคู่กระดิ่ง เพื่อให้อายุยืน และการเขียนฝาดวางไว้และมีการเก็บรายชื่อไปฝากไว้บริเวณฐานของหลังฟอร์มเย็นบ้าง

เจ้าแม่กวนอิมบ้าง พระพรหมบ้าง พระอินทร์บ้าง แล้วพอกลางคืนเขาก็จะทำพิธีสรวดให้เราให้ความทุกข์หายไป เป็นความศรัทธาที่หลักหลายดังที่ได้สอบถามผู้ที่มาสักการบูชาว่า “มาทำบุญที่นี่ถ้าจะคิดในแง่ดีมันก็ดีนะ มีครบทั้งพระ ทั้งองค์เทพ และหลาอย่าง แต่ว่าถ้ามองอีกมุมหนึ่งก็เหมือนที่ที่จะเดินโน้มตี้เรอะนะ เป็นวัดแต่ทำไม่สร้างองค์เทพ แต่เราเก็บมาด้วยความศรัทธา คือไม่ได้คิดอะไรมาก อยากรมาทำบุญก็มา แล้วก็เข้าใจด้วยว่าด้วยความอยากราจพัฒนาให้ดึงดูดคนปัจจุบันที่ไม่ค่อยอยากร้าวดเข้ามากันให้มากขึ้น ภาคีธรรมสอนใจให้เป็นคนดีมากพยายามผ่านรูปปั้นจำนวนมากเด็กๆ วัยรุ่น อะไรอย่างนี้ ต่างชาติยังมี ก็ดีนะถือว่าเป็นการสร้างรายได้ให้ชาวบ้านเพิ่ม” (บุปผา ศรีวิไล ๒๕๖๔: สัมภาษณ์)

ภาพที่ ๘

ภาพความเชื่อเรื่องพญานาคภัยในวัดบ้านสร้างเรือง

ในส่วนของการบูรณะการทำให้เป็นมาตรฐาน เป็นการทำสินค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกันภายใต้กระบวนการผลิต เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและวางใจในสินค้าไม่ค่อยซัดเจนนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกก็มีส่วนในการสร้างชื่อเสียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคนพูดถึงเพิ่มมากขึ้น และสร้างช่วยความพึงพอใจได้ (พระศรี วิรุณพันธ์ ๒๕๕๐: ๑๕)

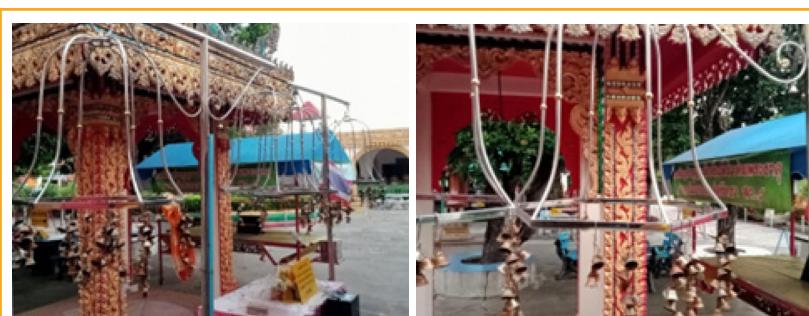
ในส่วนการผลิตจำนวนมาก โดยในกรณีของวัดถมุงคลที่วัดบ้านสร้างเรืองแห่งนี้มีการผลิตในปริมาณมากและมีการจัดจำหน่ายไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ พระเครื่องมีการเปิดให้จองวัดถมุงคล ของวัดบ้านสร้างเรืองผ่านทางสื่อออนไลน์ การสร้างหรือรับจากกรุเทพฯ โดยมูลนิธิวัดบ้านสร้างเรือง เหรียญองค์พระราตนิรรঙร่อง เหรียญสูญพะเกศาธาตุ เหรียญพระพุทธชินราช สมเด็จวัดระฆัง หลวงปู่ทวด ยันต์ใบโพธิ์ นางกวัก พระสังกัจจาย์ พระสาวี เหรียญหลวงพ่อร่มเย็น เหรียญหลวงปู่รัมมา พิทักษ์ฯ เหรียญสมเด็จโต จะเห็นได้ว่าวัดบ้านสร้างเรืองมีการผลิตวัดถมุงคลออกมากเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงจัดพิมพ์หนังสือที่เป็นผลงานเขียนในทางธรรมของหลวงปู่รัมมา พิทักษ์ฯ และจัดพิมพ์ภาคองค์พระราตนิรรঙร่อง ภาคโบราณวัดถมุงคลสถานในวัด และภาคองค์หลวงพ่อ ให้พุทธศาสนาชนนำไปบูชาที่บ้าน ซึ่งเป็นการนำรายได้ต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาวัด นอกจากนี้ยังมีจัดใส่เหรียญเพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กระจายอยู่เป็นจำนวนมากในวัดในรูปแบบพระสงฆ์บิณฑบาต ตู้หยุดเหรียญ และภาครหยอดเหรียญ รวมทั้งสินค้าและร้านค้าต่างๆ

ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการพัฒนาวัดใน พ.ศ.๒๕๒๕ ทั้งร้านอาหาร ร้านขนม เช่น ร้านขายของฝาก ของทำบุญ เช่น เครื่องบูชา และกระดิ่งทำบุญตามความเชื่อเป็นแนวคิดที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ว่า เสียงอันไพเราะและกังวลของกระดิ่ง จะเป็นการเรียกชื่อเสียง เงินทอง รวมถึงสิ่งดีๆ ต่างๆ เข้าหาสถานที่นั้น ๆ (บุญเรือง กล่าวเมื่อเดือนพฤษภาคม 2564: ส้มภากย์) ที่มีมากมายหลายร้านและสินค้าต่างๆ มากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ภายในสังคมในระบบทุนนิยม

ภาพที่ ๙

ภาพตัวอย่างการกลยุทธ์เป็นสินค้าของวัดบ้านสร้างเรือง

ภาพที่ ๑๐

ภาพแสดงความเชื่อการกลยุทธ์เป็นพุทธบูชาภายในวัด

การผลิตข้า การที่วัดบ้านสร้างเรืองมีชื่อเสียงอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งเป็นเพราะการผลิตข้า ผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ มีสื่อนำมา บอกเลี้ยง นำเสนอภาพวิวทิวทัศน์สิ่งก่อสร้างของสิงคโปร์สิทธิ์ ที่น่าประทับใจ ทำให้ประชาชนต่างอยากรามความสวยงามของวัดเพิ่มมากขึ้น มีมุ่งถ่ายรูป ในบริเวณต่างๆ ที่มีมุ่งถ่ายรูปมากมายทั้งทางเดินบนพื้น และสะพานลอยฟ้าบนสวรรค์ที่เชื่อมโยง ถึงกันหมด มีจุดเช็คอินผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้รู้ว่าได้มาระดับบ้านสร้างเรือง เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการพسانความเชื่อทางศาสนาในวัดทางพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาวัดให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม สอดรับกับแนวคิดของชาญชัย คงเพียรธรรม และคณะ (๒๕๖๒) และงานวิจัยของชานนท์ ไชยทองดี (๒๕๖๑) ที่กล่าวถึง ปฏิบัติกรรมรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ตามวัดในทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาวัดในพื้นที่ของอำเภอเมืองอุบลราชธานี และอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนความเชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่นตามหลักการวิเคราะห์เชิงภาษาศาสตร์และมนุษยวิทยาเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการผสมผسانความเชื่อทางศาสนาอย่างผลกลมกลืน ทั้งพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพื้นเมือง เชื่อว่า ความเชื่อที่มีจุดเริ่มต้นจากศาสนาทางศาสนาและพัฒนาสู่ความเป็นวัด เพื่อการท่องเที่ยวในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของวัตถุแต่ละชิ้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อผี พราหมณ์ พุทธ และความเชื่ออื่นๆ ว่ามีการผสมผسانความเชื่ออย่างไร และอาจเชื่อมโยงไปถึงวัดอื่นในพื้นที่จังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ในระดับที่กว้างขวางขึ้น โดยศึกษาการผสมผسانทางความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเพิ่มเติม และสามารถนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม ในระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาคได้ รวมถึงอาจนำการวิจัยเชิงสถิติคือควรระบุตัวเลขของคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาแสดงในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อตั้งกล่าวด้วย

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕. ศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวฯ.
จังหวัดศรีจิราภิเษก, ๒๕๔๗. เหง้งเงี่ย (ฉบับยืนตัวเสี้ยง): ลิงในวรรณกรรมที่กล่าวเป็นเทพเจ้า. กรุงเทพฯ: มติชน.
ชาญชัย คงเพียรธรรม และคณะ, ๒๕๖๒. การผ่านความเชื่อทางศาสนาในวัดทางพระพุทธศาสนา:

กรณีศึกษาวัดในอำเภอเมืองอุบลราชธานี และอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.
อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ขานนท์ ไชยทองดี, ๒๕๖๑. ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และเรื่องเล่าในวรรณกรรมเมืองศรีสะเกษ.
ศรีสะเกษ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ, ๒๕๖๑. “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรือง อำเภอเมืองฯ
จังหวัดศรีสะเกษ.” วารสารโพธิวิจัย มหาวิทยาลัยเครื่องครื่นทรัพยาณ ๒(๒): ๙๑-๑๒๔.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์; และชำนาญ โสดา, ๒๕๖๑. “การสืบความหมายพระธาตุเรืองรองเป็นแหล่งเรียนรู้
ทางวัฒนธรรม.” ใน ทวีเวียรติ คลังแก้ว (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการระดับชาติ
SMARTS ครั้งที่ ๘ (หน้า ๑๔๑-๑๔๘). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, วันศุกร์ที่
๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๑.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์, ๒๕๖๑. “พระเจ้านิพพาน” และลวดลายมงคล ๑๐๘ ประการบนฝ้าพระบาท
วัดบ้านสร้างเรือง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ.” วารสารนิติรัฐกิจ ๒(๒): ๑-๑๔.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์; และคณะ, ๒๕๖๑. “การจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ” ใน สุรังค์ ทองทรัพย์ (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการ
ระดับชาติด้วยมหาวิทยาลัยมหาภูราชวิทยาลัย วิทยาเขตต้อยอ้อดี (หน้า ๒๐๙ – ๒๑๖).
ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยมหาภูราชวิทยาลัย วิทยาเขตต้อยอ้อดี, วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์ คงชัย วิริยะสุนทร และสาคร แก้วสมุทร, ๒๕๖๑. “ชุดความรู้เกี่ยวกับอดีต
ทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ.” วารสารนั้มภูวงแหกพุทธศาสนาปริทรรศน์
๖(๑): ๔๕-๖๒.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์, ๒๕๖๑. “พระอุโบสถโคเทียมเกวียน วัดบ้านสร้างเรือง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ:
การศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังในฐานะเป็นหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”. วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ๓(๒): ๕๕-๖๕.

รั้นยพงศ์ สารรัตน์; และคณะ, ๒๕๖๑. “ภาพสะท้อนสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษาภาพเขียนฝาผนัง
ภายในองค์พระธาตุเรืองรอง จังหวัดศรีสะเกษ” ใน ดำเนิน ໂຄທอง (บรรณาธิการ),
การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคลสุรินทร์ ครั้งที่ ๑๐” : วิจัยและนวัตกรรม
นำสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (หน้า ๑๔๖ – ๑๗๐). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, วันที่ ๑๙ – ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ธันยพงศ์ สารรัตน์ ดร.คณีชัย วิริยะสุนทร ผศ.ว่าที่ ร.ต.สารค แก้วสมุทร, ๒๕๖๓ “ชุดความรู้ เรื่องอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ. ใน ผดุงยศ ส่งเสริม (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (หน้า ๗๔-๗๗). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. วันศุกร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๓.

ธันยพงศ์ สารรัตน์, ๒๕๖๓. “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการสร้างความรับรู้เรื่องอดีตของเมืองศรีสะเกษ” ใน เมื่อพิมพ์ สุวรรณกาศ (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการพิพิธภัณฑ์และมรดก วัฒนธรรมครั้งที่ ๑ (หน้า ๑). ปทุมธานี: พิพิธภัณฑ์ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, วันศุกร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นีคีพระราตุเรืองรอง สร้างโดยครรثارของประชาชนตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไป, ม.ป.ป: ม.ป.พ..
นั้นยา แฉ่ตั้ง (ชาวบ้านชุมชนหนองหญ้าปล้อง). สัมภาษณ์, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔.

บุญเรือง กล่อมเกลี้ยง (มรคนายกวัดบ้านสร้างเรือง). สัมภาษณ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๔.

บุญล้อม ทองมี (ชาวบ้านชุมชนหนองหญ้าปล้อง). สัมภาษณ์, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔.

บุปผา ศรีวิไล (ชาวบ้านชุมชนหนองหญ้าปล้อง). สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

พรศรี วิรุณพันธ์, ๒๕๕๐. การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา วัดพระราตุเรืองรอง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ.
รายงานการวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พิกตรา แจ่มรุจิ, ๒๕๕๑. การผสมผสานความเชื่อทางศาสนา (Syncretism) กับการกล่าวเป็นสิ่นค้า ของวัดในสังคมไทย กรณีศึกษาวัดสมานรัตนาราม ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.
รายงานการศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มุหมแห่งที่พระราตุเรืองรอง, ม.ป.ป: ม.ป.พ..

วิภาทธิพย์ บุตรศรีมาศ, ๒๕๕๑. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดพระราตุเรืองรอง จังหวัดศรีสะเกษ สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

วุฒิชัย นาคเขียว; และศรีวุฒิ วรรณทอง, ๒๕๖๒. “พระราตุเรืองรอง”: พุทธสถานที่รักษาไว้ในอุดมคติ ชาตินิยมแก่คนท้องถิ่นหลายชาติพันธุ์ในอีสานใต้” ใน บุญมี สุวรรณศรี (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (หน้า ๒๑-๒๓). สุรินทร์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, วันศุกร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ศิริ ยานสุโพธิ์, ๒๕๕๓. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ไอเดียนส์เต็ร์.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ๒๕๓๖. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางศึกษา วิเคราะห์ และ วางแผน. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทัศน์ ประทุมแก้ว และคณะ, ๒๕๖๑. ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของชุมชนลี่ผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.

สถา瓦ณธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (๒๕๔๘). ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: สถา瓦ณธรรมฯ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย, ๒๕๔๘. ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น : ประวัติ อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ของจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกกาการพิมพ์

อรทัย อัยยาพงษ์, ๒๕๕๕. การศึกษารูปแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์พระราชวังเรืองรอง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

หลวงปู่รัมมา พิทักษ์ (เจ้าอาวาสวัดบ้านสร้างเรือง). สัมภาษณ์, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๔.

ประวัติพระราชวังเรืองรอง หลวงพ่อเจมแเจวอ้ำว, ม.ป.ป: ม.ป.พ..

หนึ่งในร้อย จากใจ, ม.ป.ป: ม.ป.พ..

อภิญญา เพื่องฟูสกุล, ๒๕๔๘. มนุษยวิทยาศาสนา. เชียงใหม่: พงษ์สวัสดิ์การพิมพ์.

อารี มณฑีรทอง (ชาวบ้านชุมชนหนองหญ้าปล้อง). สัมภาษณ์, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔.

Isan Arts and Culture

๐๑ การออกแบบลวดลายพื้นใหม่กอเมือง
จากอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์
สู่พลิตกัณฑ์ชุมชน
ก้าวเข้ามายังกรุง
ราชธานี โพธิ์ส่าง
ผึ้งวัว สินธว์
ศรีบากพย์ พิชิต
บัวบูรณ์ โพธิ์ส่าง

๐๒ ระหัสวิดน้ำโภราณ
แหล่งการเรียนรู้น้ำหายาลัยราชภัฏมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
: ตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง
สุชาติ พิมพ์พันธ์

๐๓ ประเพณีสารทไหเว็ป
บรรพบุรุษในประเทศไทย
ณ ภูเขาพิมพ์ จ.เชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ พื้นที่ประเพณี

๐๔ พระราดพนมจำลองในอีสาน
กับสัญลักษณ์แห่งอีสาน
สยามเก่าและสยามใหม่
เกศี ศรีวงศ์

๐๕ การดำเนินอย่างอัตลักษณ์
ความเป็นไทยพุทธของกลุ่ม
ชาวอวอรังสยา米ในประเทศไทย
: กรณีศึกษา ณ วัดพุทธชัยันต์ กรุงกัลลาลัมปือร์
รัฐ ปากีสถาน

๐๖ การพัฒนาความเชื่อทางศาสนา
กับการกล่าวเป็นสันค้าของวัด
ในสังคมไทย
: กรณีศึกษา วัดบ้านสร้างเรือง
คำลหนาปล่อง อ.ว่ากອນ เมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ
รัตนยพงศ์ สารรัตน์

๐๗ รูปแต้มสีในสมรภูมิ
สู่การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย
ชุด เสิกสันไช
ชัยรัช ทัพราษี
มนูสักดี เรืองเดช

๐๘ สัตย์วิจารณ์ดำเนินทุกแจ่ม
ปัญชรัศมี วงศ์ก้องก้าวิเศษ
ศุภธนี สุ่นศรี